

RAJASTHAN PUBLIC SERVICE COMMISSION, AJMER

SYLLABUS FOR EXAMINATION FOR THE POST OF LECTURER (SANSKRIT EDUCATION)

YAJURVED

PAPER – II

प्रथमो भागः (वरिष्ठोपाध्यायस्तरीयः)

1. शुक्लयजुर्वेदशाखा—परिचयः संहिता—परिचयश्च ।
2. ग्रहशान्तिपद्धत्याः परिचयः ।
गणपति पूजनम्, षोडशमातृणां पूजनम्, कलशपूजनं च ।
3. यजुर्वेद संहिताः—(अध्याय 1 तः 3 एव 6 तः 9 पर्यन्तम्)
वसोद्धारा मन्त्राः, पवित्रीकरणमन्त्राः, धूपमन्त्राः, अग्निमन्त्राः, इन्द्रमन्त्राश्च ।
4. याज्ञवल्क्य—शिक्षा – स्वराणां जाति—छन्द—गोत्र—वर्णानां परिचयः, मात्राकालविचारः, शरीरांगविन्यासः, उच्चारणे दोषाः, हस्तदोषाश्च । स्वरसंहिताविधिः सम्पूर्णम् ।
5. उपनयन—विवाहसंस्कार (ब्रह्मकर्म—समुच्चयानुरूपम्) उपनयनसंस्कारः विवाहसंस्कारश्च ।
6. निघण्टुः – प्रथमोऽध्यायः –पर्यायवाचिशब्दाः ।

द्वितीयो भागः (शास्त्रिस्तरीयः)

1. शुक्लयजुर्वेदसंहिता (अध्याय 1 तः 3 अध्यायपर्यन्तम्)
स्वरादीनां परिचयः, भाष्यपरिचयः, ग्रहशान्तिप्रयोगश्च ।
2. निरुक्त (अध्याय 1 तः 3 अध्यायपर्यन्तम्)
3. शतपथब्राह्मण (प्रथमकाण्डस्य 1 तः 3 अध्यायपर्यन्तम्)
ब्राह्मणपरिचयः शाखानां परिचयश्च ।
4. याज्ञवल्क्यशिक्षा –
वर्णोच्चारणविधिः पदाधिकारश्च ।

तृतीयो भागः (आचार्यस्तरीयः)

1. शतपथ ब्राह्मण (प्रथमकाण्डस्य 4 तः 6 अध्यायपर्यन्तम्)
2. कात्यायन श्रौतसूत्रम् (1 तः 4 अध्यायाः)
श्रौतयज्ञानां परिचयः ।
3. वाजसनेयिप्रातिशाख्यम् (सम्पूर्णम्) –

चतुर्थो भागः (शैक्षिकमनोविज्ञानम्, शिक्षाशास्त्रम्, शिक्षणाधिगमसामग्री, संगणकसूचनायाः तकनीकी सूचनाधिगमे उपयोगः)

1. शिक्षणाधिगमे मनोविज्ञानमहत्त्वम् –
  - अधिगमकर्ता ।
  - शिक्षकः ।
  - शिक्षणाधिगमप्रक्रिया ।
  - विद्यालयप्रभावशीलता ।

2. अधिगमकर्तृविकासः (किशोराधिगमकर्तारि)

- संज्ञानात्मकः, शारीरिकः, सामाजिकसंवेगात्मकः एवं नैतिकविकासस्य प्रतिमानः (Pattern) एवं वैशिष्ट्यं च (characteristic)

3. शिक्षणाधिगमः

- उच्चमाध्यमिकविद्यालयेषु विद्यार्थिनां कृते व्यवहारवादि-संज्ञानवादि-निर्मितिवादि (constructivist) सम्प्रत्ययाः, अधिगमसिद्धान्तः तन्निहितार्थाश्च ।
- किशोराधिगमकर्तुः अधिगमकर्तुश्च अधिगमविशेषताः एवम् एषां शिक्षणाय निहितार्थाः ।

4. किशोराधिगमकर्तृप्रबंधनम्

- मानसिक-स्वास्थ्यम् एवं समायोजनसमस्यानां सम्प्रत्ययः ।
- किशोर-मानसिकस्वास्थ्यस्य संवेगात्मिका बुद्धिः तन्निहितार्थाश्च ।
- किशोर-मानसिकस्वास्थ्यप्रोत्साहनाय मार्गदर्शक-प्रविधीनामुपयोगः ।

5. किशोराधिगमकर्त्रे अनुदेशनात्मक-व्युहरचनाः

- सम्प्रेषणकौशलम् तदुपयोगश्च ।
- शिक्षणाविधौ शिक्षणाधिगम-सामग्रीणामायोजनम् एवमुपयोगश्च ।
- शिक्षण -प्रतिमानाग्रिमसंघटनम्, वैज्ञानिकपृच्छा (enquiry), सूचना, प्रक्रम (processing) सहकारी-अधिगमश्च (cooperative).
- शिक्षणाधारित निर्मितिवदिसिद्धान्ताः (constructivist principles).

6. सूचना सम्प्रेषणतकनीकी-शिक्षाशास्त्रसमाकलनं च -

- सूचनासम्प्रेषणतकनीकी (ICT) सम्प्रत्ययः ।
- हार्डवेयर (hardware) एवं सॉफ्टवेयर (software) एतयोः सम्प्रत्ययः ।
- प्रणाली-उपगमानुदेशनम् ।
- संगणकसहायताप्राप्ताधिगमः (CAL)
- संगणकसहायताप्राप्तानुदेशनम् (CAI) आई.सी.टी. शिक्षाशास्त्रसमाकलनाना प्रभावितकारकाः ।

Paper – II Subject Concerned

Duration: 3 Hour

S. No.	Subject	No. of Questions	Total Marks
1	Knowledge of Subject Concerned: Senior Secondary Level	55	110
2	Knowledge of Subject Concerned: Graduation Level	55	110
3	Knowledge of Subject Concerned: Post Graduation Level	10	20
4	Educational Psychology, Pedagogy, Teaching Learning Material, Use of Computers and Information Technology in Teaching Learning.	30	60
Total		150	300

Note: 1 All the question in the Paper shall be Multiple Choice Type Question.

2. Negative marking shall be applicable in the evaluation of answers. For every wrong answer one-third of the marks prescribed for that particular question shall be deducted.

Explanation: Wrong answer shall mean an incorrect answer or multiple answer